

Průvodce metodou

Nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte

NOVÁ METODA TERAPEUTICKÉ HRY - PODPORA ZVLÁDÁNÍ OBTÍŽNÉ ŽIVOTNÍ SITUACE DÍTĚTE

*Registrační číslo projektu CZ.03.2.63/0.0/0.0/16_065/0003855
je spolufinancován Evropskou unií*

Evropská unie
Evropský sociální fond
Operační program Zaměstnanost

Obsah:

1	Úvod	3
2	Teoretická východiska metody Terapeutické hry	4
2.1	<i>Identita dítěte</i>	4
2.2	<i>Identita a sociální role</i>	5
2.3	<i>Identita jako veličina</i>	6
2.3.1	<i>Budování identity dítěte</i>	7
2.3.1.1	<i>Holistické pojetí osobnosti</i>	9
2.3.1.2	<i>Teorie o hierarchii potřeb</i>	9
2.3.1.3	<i>Eriksonův vývoj identity dítěte</i>	10
2.3.2	<i>Pevná a oslabená identita</i>	14
2.3.3	<i>Dvojitá identita v náhradní rodinné péči a sociální rodičovství</i>	14
2.3.4	<i>Traumatické události a jejich vliv na dítě</i>	15
2.3.4.1	<i>Posttraumatická stresová porucha</i>	16
2.3.4.2	<i>Charakteristika traumatizace a predikce závažnosti následků</i>	17
2.3.4.3	<i>Traumatická zkušenost a dopad na dítě</i>	17
2.4	<i>Gamifikace a sociální práce</i>	18
3.	Cílová skupina	19
4.	Práce s počítačovým programem terapeutické hry	20
5.	Kapitola harmonogram práce s dětským klientem a rodinou	25
5.1	<i>Informační schůzka s pečující osobou či osobami</i>	25
5.2	<i>Informační a motivační schůzka s dítětem</i>	25
5.3	<i>Další postup</i>	25
6.	Jaké změny využití metody přinese?	26
7.	Seznam použité literatury	27
8.	Přílohy	28
	Příloha č. 1 - dohoda o realizaci služby - Nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte	29
	Příloha č.2 – Souhlas s uchováváním soukromých údajů GPDR	32

1. Úvod

Metodika Nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte v sobě snoubí gamifikaci a terapeutické příběhy. Metodika je návodem, jak využít Metody terapeutické hry u dětí a mládeže v tíživé životní situaci, stojícími před zásadním rozhodnutím o formě náhradní péče, vystoupení ze systému náhradní péče, hra pomáhá při budování identity dítěte zpřístupněním informací o biologické rodině. Metodika je členěna na kapitoly, kterými její uživatel může volně nezávisle na sobě procházet a přijímat informace. Snahou je, aby uživatel Metodiky nemusel procházet dlouhými texty, ale aby struktura dokumentu byla intuitivně členěna a uživatel mohl rychle vyhledat informaci, která je ve středu jeho zájmu a postupovat tak aktuálně v práci s klientem.

2. Teoretická východiska metody Terapeutické hry

2.1 *Identita dítěte*

Identita člověka je „já“ pevně zakotvené ve společnosti. Je to vědomí, že dítě patří k určité skupině dalších lidí majících takové vlastnosti, charakteristiky, hodnoty apod., které jsou těm jeho velmi podobné, ale zároveň si uvědomuje, že je v rámci dané společnosti jedinečným. Součástí identity každého dítěte je pocit a uvědomění si příslušnosti ke svému národu, poznání historických kořenů, kulturního dědictví, společenských zvyklostí a tradic.

Můžeme říci, že identita člověka je odpověď na otázky: „*Kdo jsem?*“ „*Kam patřím?*“

Vytvoření identity u každého člověka je důležité proto, aby se dobře začlenil do lidského společenství a byl ochoten a schopen podílet se jeho fungování. Člověk by si měl být vědom sám sebe. Měl by znát své silné i slabé stránky a rozumět svému vnitřnímu prožívání. Takový člověk je schopen pochopit i druhé lidi a vejít s nimi do vztahu. Pevnou a stabilní identitu člověk potřebuje, aby samostatně fungoval ve svém životě.

Identita člověka je v moderní společnosti poněkud obtížně definovatelná. Dokonce se můžeme vážně domnívat, že si nevíme se sebeidentifikací často rady. Není neobvyklé svěřovat se s problémem, že „hledáme sami sebe“ nebo si někdy myslet, že „nevíme kam patříme“. Někdo nám tvrdí, že „zůstává stále tím člověkem, kterým byl před dvaceti lety“, o druhém naopak víme, že „je úplně někým jiným, než-li včera“. Někdo zase „ztratí svou tvář“, někdy „nejsme ve své kůži“, někdy se dokonce ani „nepoznáváme – jako bych to dnes ani nebyl já“. Radíme se s okolím, pozorujeme druhé a doufáme, že jednou najdeme odpověď na otázku „kdo jsem“, „kým už nejsem“, „kým jsem dnes“, „kým budu asi zítra“. Jak být sám sebou? Jedno se zdá být jisté. Uvažujeme o sobě jako o měnící se bytosti, ale při tom toužíme být někým, kdo je popsitelný, definovatelný a sdělitelný. Pochopitelný a srozumitelný sám sobě i ostatním. Toužíme zachytit sebe sama v proměnlivosti vlastního života.

Je přirozené, že člověk myslí a formuje svou osobnost, svou identitu ve vztazích. Není to zdaleka objektivní zjištění, ale vzhledem k hlubšímu poznání *identit* nám toto konstatování napomáhá uvědomit si pluralitu způsobů vztahů, vazeb a nejrůznějších možností „ztotožňování se“ s něčím, někým a především pak se sebou samým. Na základě toho přikládáme identitě obecně multiplicitní charakter. Proces identifikace – ztotožňování se – je potom způsob jak identitu – totožnost – určit, popsat, definovat.

Jelikož je identita člověka pluralitní povahy, dochází tak k vytváření různě pevných a významných vztahů k okolnímu světu a také k vytvoření struktury vlastní identity. Tyto vztahy se vzájemně nemusí vylučovat, mohou se vzájemně překrývat, proměňovat v čase a současně vytvářet komplementární soustavu vazeb.

Můžeme svůj život ztotožňovat s nejrůznějšími životními styly, způsoby života, ale i rodinou, národem, regionem, politickou ideou, hodnotou, diktátorem, vědeckým výkladem světa, náboženským přesvědčením, ekologickou myšlenkou či televizním hrdinou. Máme přirozenou potřebu někam patřit, zařadit se, definovat se. Potřebujeme rozumět světu okolo sebe, hledáme záchytné body v často nepřehledné anonymní společnosti, hledáme to, co nás spojí, ale i odliší, vymezí a učiní rozpoznatelnými vůči okolí. Jedná se o základní potřebu člověka někam patřit, potřebu orientovat se ve světě, možnost porozumět věcem okolo sebe a pochopit vlastní roli či role vůči okolí. Vytvořit, nalézt svět, který bude smysluplným je strategicky významný problém, který je třeba v průběhu života řešit. Nechceme být je jednotkou, jen nulou s „pouhou“ vlastností duševního projevu, ale chceme se stát i jedinečnou osobností jedinečnými vlastnostmi, rysy, osobitostí a nezaměnitelným, originálním projevem. V podstatě toužíme po své jedinečnosti, originalitě ale především i samy pro sebe si potvrdit svou cenu, svou hodnotu a potvrdit si tak realitu vlastní existence.

2.2 *Identita a sociální role*

Sociální role nemohou být chápány jako pouhé masky vnějšího způsobu jednání a vystupování, ale především jako součásti procesu vytváření identifikačních vztahů. Sociální role nemusí automaticky být nástrojem nebo prostředkem sociálního zakotvení a ztotožnění. To, co je pro jiné identita, může být pro druhé vhodný převlek.

Nicméně, můžeme konstatovat, že identita člověka není samostatně se vyvíjející „příběh“ na pozadí „ničeho“, ale je výsledkem neustálé konfrontace a dialogu s okolním prostředím. Jinými slovy se k člověku, respektive jeho neutrálnímu a nezměnitelnému základu (rasa, pohlaví...), připojují sociální a kulturní determinace a rozvíjející tento základ. V pojetí sociologického subjektu identity se jeho autorům podařilo překlenout propast mezi „vnitřním“ světem jednotlivce a „vnějším“ světem společnosti.

Identitu lze tedy v obecné rovině chápat jako totožnost. *Totožnost* člověka můžeme sledovat jednak na základě jeho biologických vlastností a genetických dispozic, které jsou určeny aktem narození. Nelze se vyhnout tomu, narodit se člověkem, lidskou bytostí (přínejmenším jednotkou biologického druhu – *homo sapiens sapiens*). Rodíme se s určitým pohlavím, barvou pleti a jedinečnou genetickou výbavou. Naše těla jsou vzájemně různě biologicky disponována, fenotypicky určena a psychologicky nastavena. Víme, že jsme takoví a taky víme, že s tím nemůžeme nic moc dělat. A přeci, člověk redukovaný na pouhou biologickou jednotku závislou na pudech, genetickém bioprogramu a instinktech by dlouho nepřežil.

Z hlediska poznání *identity* člověka by to zřejmě nebylo tolik složité a problematické, kdybychom se narodili do specifického sociálního prostředí, kultury, náboženských, politických a ekonomických podmínek národů a skupin. Kdyby nebyly všechny ty zvláštnosti, výjimečnosti a rozmanitosti. Kdybychom nežili pohromadě s ostatními lidmi, nemuseli s nimi vstupovat do kontaktů, navazovat přátelství, ekonomické vztahy, konfrontovat kulturní odlišnosti a řešit vzniklé konflikty. V tomto světě jako by nebylo nic už tak „přirozené“, jednou provždy dané. *Identity* jsou podrobeny řadě dalších interpretací, významů a forem v kontextu vztahování se k okolnímu světu, komunikace s tímto světem, rozvojem individuálních, skupinových, národních či globálních představ. Lidé se vztahují k okolnímu světu s různou naléhavostí, zkušenostmi, přesvědčením, očekáváním, potřebou, motivací, intenzitou, zájmem, radostí či odporem. Jednotlivé vztahy, pojícího člověka se světem nebývají vždy rovnocenné a hrají různý význam. Můžeme se například vztahovat k církvi, politické autoritě nebo manželce, ale o žádném z těchto vztahů nejsme přesvědčeni, že je významnější součástí našeho vnitřního světa, ztotožnění, smyslu života či dokonce otázkou přežití.

Obsahem *identity* člověka je takový systém vztahů, který formuje naši osobnost, myšlení a formuje naše vědomí. Orientuje naše chování určitým směrem, vyvolává aktivitu. Roli hraje i tzv. *Ztotožnění*, čímž rozumíme jakousi *identifikaci* – což je proces hledání a osvojování idejí, hodnot, názorů a jiných mentálních kategorií a kvalit či materiálních objektů. *Identita* člověka je tvořena strukturou *identifikačních* vztahů různého charakteru, významu a důležitosti. Jednotlivé vztahy vůči okolí vytvářejí specifický hierarchický soubor kvalit, přičemž tyto vztahy spolu nemusejí nutně souviset, respektive nemusejí být v určitou dobu za určité situace „přítomny“ současně. V rámci

systému *identifikačních* vztahů jsou některé tyto vztahy v určitém čase podstatnější, důležitější, hodnotnější než ty ostatní, a to v závislosti na zlomových životních situacích, charakteru sociálního prostředí či historických událostech. *Identita* člověka je založena právě na těchto „významných“ vazbách na okolí. Tyto vazby určující *identitu* člověka nemusejí mít definitivní podobu. Nejedná se tedy o koncepci jakési pevně usazené stabilní *identity*, pevný bod, ale o *identitu*, která je celoživotním procesem „stávání se“, vznikající z neustálé snahy o nové zprostředkování. *Identita* je intenzivním, jedinečným a intimním, současně neuvědomělým, všedním a společným obsahem lidských životů.

2.3.1 Budování identity dítěte

Osobní identita jedinci dává pocity relevantnosti a subjektivní důležitosti. Tyto potřeby se u jedince obvykle objevují až v adolescenci. Není možné říci, že by se do období adolescence žádná zkušenost vůbec nevyvíjela. Vztah k sobě samému si dítě vytváří již od počátku svého života. Některé zdroje tvrdí, že způsob, jakým bude člověk vnímat sám sebe, do jisté míry ovlivňuje i to, jaké signály k němu přicházejí během nitroděložního vývoje. Během prvního roku života si dítě začíná utvářet vztah k člověku sobě samému odlišováním sebe od okolí. Postupným nabýváním informací o sobě, které získává na základě zpětné vazby z prostředí, a vlastního hodnocení si dítě vytváří vlastní sebepojetí, které je základem pro vytvoření vlastní identity.

Sebepojetí dítěte v batolecím věku tvoří souhrn konkrétních vlastností, schopností a popřípadě věcí, které dítě vlastní nebo osob, které jsou dítěti velmi blízké. V batolecím věku ještě nemůžeme mluvit o koherentním sebepojetí. Dítě má spíše nepropojená útržkovitá přesvědčení o vlastní osobě. Jednotlivá fakta o sobě nejsou podle své intenzity nijak odstupňována, součástí sebepojetí vlastnosti buď jsou, nebo ne. Sebehodnocení je také dichromatické, vlastnosti jsou tedy posuzovány buď jako dobré, nebo špatné. Batolata ještě neumí odlišit reálné a ideální Já. Ideální Já do svého sebepojetí zahrnují jako by bylo reálné. Sebepojetí je tedy ve většině případů nerealisticky pozitivní.

Vstup do mateřské školy je pro dítě důležitým mezníkem. Dítě si začíná osvojovat nové sociální role, které se většinou v krátké době naučí ovládat a měnit podle situace. Jinou sociální roli hraje doma vůči rodičům, v mateřské škole vůči

kamarádům a jiné vůči paní učitelce. V každé roli se přitom od dítěte čeká jiné vystupování. Dítě se tedy učí mluvit, gestikulovat ale i myslet odlišnými způsoby v závislosti na sociální situaci. Zvláště významnými rolemi, které si dítě osvojuje v mateřské škole, jsou role spolupracovníka a soupeře. Náročné může být dosažení rovnováhy mezi těmito rolemi.

Pro předškolní dítě jsou stále velmi důležité citové vztahy s rodiči. Rodiče již vnímá odlišně, otec je většinou vnímán jako autorita a matka jako láskyplná ochránkyně. V odborné literatuře probíhá v tomto období tzv. identifikace, kdy se dítě s rodiči ztotožňuje. Dítě přejímá jejich názory, hodnoty a přání. Identifikace je velmi silná a trvalá vazba. Díky rodičům si děti začínají osvojovat i mužskou či ženskou roli ve společnosti. Toto období je tedy důležité pro budoucí rozvoj sexuální identity.

S postupujícím věkem dochází ke změně postojů k vlastní osobě. Uplatňuje se vliv nejen rozvoje myšlení, ale také větší zralosti a vyrovnanosti emočního prožívání. City postupně opouštějí afektivní charakter, jsou více pod vědomou kontrolou. To způsobuje vytrácení dětské autentičnosti mezi chováním a prožíváním. Rozvíjí se i city morální, etické, sociální, intelektuální a estetické. Rozvoj vyšších citů ovlivňuje zvláště chování dítěte v kolektivu, stále důležitějším motivem se stává čest a zájem kolektivu než osobní prospěch na úkor jiných. V souvislosti se školní docházkou a nutností plnit domácí úkoly se rozvíjí také volní vlastnosti. Volný čas děti věnují mimo jiné zájmům, které mají na formování jejich osobnosti nemalý podíl. Diferencují se školní zájmy, které spočívají v oblíbenosti určitého předmětu, i mimoškolní.

Zásadní roli při tvorbě identity dítěte hraje stále rodina, uvědomuje si příslušnost k rodinné identitě. Jeho sounáležitost s rodiči a sourozenci je definována stejným příjmením, společnou bydlištěm a sdílením mnoha zážitků. Rodiče dávají dítěti najevo, že si dítěte cení nebo že ho podceňují, a tím dítěti jako v zrcadle ukazují jeho hodnotu. Chování rodičů k dítěti je tedy podstatné pro jeho sebehodnocení. Rodiče jsou pro dítě ale také modelem, podle kterého si samo vytváří vlastní sebepojetí a sebehodnocení. Dalšími významnými osobami jsou pro dítě učitelé a vychovatelé. Stoupá také potřeba kontaktu s vrstevnickou skupinou.

Jak jsme již nastínili, na identitu člověka se můžeme dívat z různých směrů. Pokud se zaměříme na psychologický pohled, nemůžeme nezmínit tři základní principy a směry ovlivňující teorii o identitě dítěte, a to holistické pojetí osobnosti, teorie potřeb a Eriksonův vývoj identity dítěte.

Osobnost člověk se skládá z několika vrstev, nebo chcete-li dimenzí. Tato teorie nám umožňuje vnímat člověka celostně – uceleně.

- *Superego*

Řídí se principem dokonalosti: „chce“ být dokonalé z hlediska společnosti a působí vědomě i nevědomě. Vzniká působením výchovy, neboli okolí, které na nás má vliv a snaží se nás civilizovat do standardů společnosti, ve které vyrůstáme. Prahne po ideálech a nutí osobnost snažit se jich dosáhnout. Je naší zažitou vnitřní morálkou, neboli svědomím. V dnešní moderní psychologii se již pojem superego nepoužívá a nahradilo ho prostě ego, které však podle Freuda existuje také a má vlastní význam.

- *Ego*

Pojem ego, neboli „já“, se řídí principem reality a vyrovnává působení složky sociální (superego) a pudové (ID), je vědomé i předvědomé, a výsledkem jeho činnosti je naše chování. Jde o racionální složku, která se řídí principy svědomí, povinností a sociálních jistot. Její protivahou je stále ID.

- *ID*

Je složkou vrozenou - funguje v oblasti podvědomí, bez výjimky iracionálně. „Idem v akci“ můžeme označit novorozence. Může jít o základní podmínky nezbytné pro přežití, intenzivní až po potřeby vlastní lidem coby vyšším společenským bytostem.

Americký psycholog Abraham Harold Maslow je autorem teorie o hierarchie potřeb. Princip této teorie vychází z pravidla, které říká, že je nejprve nutné uspokojit nižší potřebu, aby mohla být uspokojena potřeba vyššího stupně. Pro lepší pochopení vytvořil tak zvanou pyramidu potřeb. V prvním základním patře se nacházejí fyziologické potřeby: jídlo, pití, vyměšování, dýchání. Bez naplnění těchto základních potřeb není lidské tělo schopné dlouhodobě fungovat. Druhé patro pyramidy je tvořeno potřebou bezpečí. Ve třetím stupni

pomyslné pyramidy se nachází sociální potřeby jako zařazení do společnosti, potřeba přátelství, milovat a být milován. Čtvrté patro je tvořeno potřebou společenského uznání a úcty. Pod čímž si lze představit jak pozitivní hodnocení sebe sama, tak vysoké hodnocení a uznání ostatních členů společnosti. Na vrcholku pyramidy se nachází potřeba sebeaktualizace, nebo také seberealizace. Tato potřeba je naplněna může-li se jedinec rozvíjet a osobnostně růst tak, jak si sám představuje.

Ze studií dětí vyrůstajících v kolektivních výchovných zařízeních mimo vlastní rodinu nebo i ve vlastních rodinách, které však svou funkci neplnily, jsme mohli odvodit několik základních psychických potřeb, které musí být v náležitě míře a v pravý vývojový čas uspokojeny, aby se dítě mohlo vyvíjet ve zdravou osobnost:

- Potřeba stimulace, tj. náležitého přívodu podnětů co do množství, kvality a proměnlivosti. Uspokojení této potřeby vede organismus k aktivitě.
- Potřeba smysluplného světa. Mají-li se z jednotlivých podnětů stát poznatky a zkušenosti, musí být v těchto podnětech nějaký řád, smysl. Uspokojení této potřeby umožňuje dítěti učit se, nabývat zkušenosti, přizpůsobit se životním podmínkám, osvojovat si účelně pracovní postupy i strategie společenského chování atd.
- Potřeba životní jistoty. Uspokojení této potřeby zbavuje člověka úzkosti, dodává mu pocit bezpečí a umožňuje mu cílevědomou aktivitu poznávací, pracovní, společenskou. Je naplňována především v mezilidských citových vztazích.
- Potřeba pozitivní identity, vlastního já, znamená pozitivní přijetí sama sebe a své společenské hodnoty. Opakem identity je anonymita. Patříčná sebeúcta i patřičné sebevědomí jsou podmínkou uspokojivého zařazení ve společnosti.
- Potřeba otevřené budoucnosti, naděje a životní perspektivy. Umožňuje uspokojivé prožívání osobního běhu života. Ztráta životní perspektivy (uzavřená budoucnost) vede k zoufalství.

2.3.1.3 Eriksonův vývoj identity dítěte

Eriksonovým neoriginálnějším a nejdůležitějším přínosem pro teorii osobnosti je pravděpodobně jeho teorie „osmi věků člověka“. Základní tezí této teorie je osm fází vývoje osobnosti. Každá fáze je spojena s nějakým zásadním životním úkolem, který v sobě nese určitý vnitřní konflikt (vývojovou krizi). Pokud je tento konflikt vyřešen, přináší to

pro ego člověka novou sílu a mohutnost. Pokud konflikt vyřešen není, jedinec opouští fázi s pocitem méněcennosti a ten si nese do další životní etapy.

8 stadií psychosociálního vývoje podle Eriksona:

Stadium	Věk	Psychosociální krize	Účinná síla
orálně-smyslové	do 1 roku	základní důvěra x nedůvěra	naděje
muskulárně-anální	1-3 roky	autonomie x stud a nejistota	síla chtění
pohybově-genitální	3-6 let	iniciativa x vina	Cíl (záměr)
latentní	6 – 12 let	píle x podřízenost	kompenzace
Adolescence	12-19 let	identita Ega x zmatení rolí	poctivost
raná dospělost	20-25 let	intimita x izolace (osamělost)	láska
střední dospělost	26-64 let	plodnost x stagnace	péče
pozdní dospělost	65-smrt	integrita Ega x zoufalství	moudrost

- **Základní Důvěra x Nedůvěra**

V prvním roce života je úkolem dítěte získat základní důvěru v život a svět, která je obrní proti prožívaným nejistotám. Vztahem, v němž probíhá řešení jádrového konfliktu, je vztah k matce nebo ji zastupující osobě. Stálost a účinnost péče, kterou od ní dostává, umožňuje kojenci ustavení naděje, že život je, přes přechodné utrpení a neuspokojení, v podstatě dobrý. Její nedostatek vede u dítěte zcela závislého uspokojováním svých potřeb na okolí k ustavení základní, v dalším životě přetrvávající nedůvěry k okolí jako ke zdroji ohrožení. První demonstrací sociální důvěry dítěte je jeho bezstarostnost při krmení, hloubka jeho spánku, relaxace střev apod.

- **Autonomie x Stud a nejistota (pochyby)**

V druhém roce života je úkolem dítěte osvojit si sebedůvěru v možnost úspěšné vlastní volby i vůči požadavkům okolí. Vztahem, v němž především řešení jádrového konfliktu probíhá, je vztah s rodiči nebo je zastupujícími osobami. Je-li samostatná volba potvrzována jako úspěšná, upevňuje se cit samostatnosti a nezávislosti,

schopnosti sebevlády a vynakládání volního úsilí. Nebezpečí, které při tomto konfliktu hrozí, je dobře známo. Jestliže je pocit autonomie a možnosti volby u dítěte popřen, dítě se „obráť proti sobě“, bude samo sebe diskriminovat a manipulovat. Rozvine se u něj předčasné špatné svědomí. Místo aby se snažilo vlastnit věci proto, aby je mohlo testovat jejich účelným opakováním, stane se ono samo posedlé vlastním opakováním. A touto posedlostí se samozřejmě učí získávat sílu tvrdohlavou kontrolou tam, kde nemůže nalézt širokou škálu vzájemné regulace.

- **Iniciativa x Vina**

Ve třetím až pátém roce života je úkolem dítěte ustavit si základní postoj v oblasti zodpovědnosti za své činy. Potvrzení vlastní iniciativy jako dobré, nebo naopak vyvolávání pocitů viny za to, co činí, probíhá ve vztahovém společenství celé vlastní rodiny nebo skupiny ji nahrazující. Úspěšné vyrovnání s konfliktem iniciativy podporuje vývoj osobnosti ve směru zaměřenosti a cílevědomosti vlastního úsilí. Neúspěch vede k postojům rezignace a sebeobviňování za činy uskutečněné nebo zamýšlené.

- **Výkonnost x Méněcennost**

Mezi šestým rokem a počátkem dospívání je úkolem dítěte osvojit si dovednosti cílevědomě a úspěšně zacházet s předměty hmotného světa. V tomto období přesahuje jeho zkušenost rámec rodinných vztahů a je vystaveno srovnávání a hodnocení v širším výběru školních a mimoškolních situací. Úspěšné dosahování praktických cílů vlastní snahou v tomto období je základem rozvoje kompetence, sebedůvěry a sebeprosazení v praktické činnosti. Neúspěchy vedou k ustavení pocitů vlastní nedostačivosti a méněcennosti ve srovnání s ostatními.

Identita x Zmatení rolí

Ústředním tématem vývojového procesu je podle Eriksona utváření osobní identity, které úzce souvisí s vývojem Ego. Než se objeví zralé Ego, musí člověk získat přiměřený pocit identity. Po ukončení dětského období vývoje je v průběhu biologického a psychologického dospívání úkolem mladého člověka ustavit si pevné pojetí vlastního já, svého místa a smyslu v životě. V předivu jeho společenských vztahů získávají vývojově závažnou úlohu jednak vztahy k vrstevnickým skupinám a

dále ke skutečným či pomyslným vzorům, k nimž se v tomto období upírá. Úspěšné zakotvení ve světě jasným sebepojetím jedinci umožňuje vytváření jednoznačných a smysluplných vztahů k vlastní osobě i k druhým. Nesoudržná, rozporná zkušenosti s tím, jak se jeví sobě a ostatním, vytváří neurčitou, nejednotnou a zmatenou strukturu sebevymezení. V pubertě a ranné dospělosti se vše, co bylo v dětství přirozené, vyřešené a volně plynoucí stává opět otázkou. Rostoucí a vyvíjející se mladý člověk tváří v tvář své vlastní fyziologické revoluci nyní konfrontuje to, čím se zdá být v očích druhých lidí s tím, čím se cítí být sám. Táže se sám sebe, jak spojit role a dovednosti, které si vytvořil dříve s profesionálními prototypy, které vyžaduje jeho současné postavení. Musí se opět vyrovnat s již dříve řešenými problémy a konflikty. Integrace nyní zaujímá místo v procesu formování Ega a identity a jej něčím víc, než tomu bylo v dětství. Adolescence představuje tedy hledání sebeidentity. To se projevuje tím, že mládí zkouší různé masky - hledá způsob zábavy, oblékání, účesu, to, co by bylo uznáváno vztažnou skupinou.

- **Intimita x Osamělost**

Úkolem raného období dospělosti je dosažení schopnosti spojit se v důvěrném citovém vztahu s druhým člověkem, s nímž osoba plně sdílí všechny podstatné stránky života. Těžištěm osobnostního vývoje jsou zde vztahy pohlavního partnerství s původně cizím člověkem.

- **Generativita x Stagnace**

Úkolem zralé dospělosti je přispívat druhým. A to především péčí poskytovanou vlastním dětem ve své nově ustavené rodině, dále i ve společenství, v němž člověk žije, vytvářením něčeho užitečného pro jeho členy. Neúspěšný vývoj se projevuje neschopností být takto prospěšný svému okolí, prožíváním životního ochuzení a ztrátou činného kontaktu s druhými lidmi.

- **Integrita x Zoufalství (Pochybování)**

V období stáří je cílem osobnostního vývoje dospět k jistotě o smysluplnosti toho, jak člověk blížící se smrti svůj život prožil. Smysl svého jedinečného a konečného života může najít pouze ve vztazích, které jej přesahují. To znamená ve spojení s dosavadním a dále pokračujícím životem lidstva, na němž se platně, byť časově a místně omezenou účastí, podílí. Neúspěch při zvládnutí této vývojové krize se

projevuje strachem z konce osobního života, nespokojeností s jeho prožitím a zoufalstvím z toho, že již nelze začít znovu a lépe. Tato varianta může vést v krajním případě až k autodestrukci.

2.3.2 *Pevná a oslabená identita*

Pokud mluvíme o identitě dítěte je nutné spolu s tím mluvit i o potřebách dítěte. Pokud jsou saturovány všechny potřeby dítěte, dítě dostává pozitivní zkušenosti a pozitivní zpětnou vazbu na svou existenci, vyvíjí se pevná pozitivní identita. Pokud ale dítě opakovaně nedostává odpověď a jeho potřeby nejsou opakovaně saturovány, přestane se snažit o navázání a přestane dávat najevo své city. Postupně se začne rozvíjet pocit vnitřní nejistoty a z té pramení oslabená identita.

Následkem oslabené identity dítě může pociťovat prázdnotu, neexistenci a zbytečnosti, časté jsou i stavy úzkosti. Následkem oslabené identity mohou být obrané reakce spočívající ve sklonu k závislosti, jako k úniku, dále pak extrémismus, egocentrismus, terorismus, sklon k manipulaci apod.

2.3.3 *Dvojitá identita v náhradní rodinné péči a sociální rodičovství*

Porucha identity může mít velmi závažný průběh právě u přijatého dítěte, které o svém původu neví. Z tohoto důvodu je třeba se budování pozitivní identity věnovat od samého počátku náhradní rodinné péči, tedy od chvíle, kdy dítě do rodiny přijde. Nejenom že je úkolem náhradních rodičů s dítětem sdílet jeho původ, kořeny a minulost, ale také budovat novou dvojitou identitu – identitu náhradních rodičů a pomoci budovat pozitivní identitu přijatého dítěte. Musíme si uvědomit, že přijmout identitu „náhradního rodiče“ není snadné a samozřejmé. (pocit, že „naše rodičovství je jiné, méně kvalitní“). Ovšem jiné neznáme. Někdy i sami náhradní rodiče mohou mít negativní pocit, jako by náhradní rodičovství bylo méněcenné, horší a jakoby falešné. Tyto pocity jsou pochopitelné, ale nesmíme se jimi nechat ovládat. Jsou různé formy rodičovství a psychologické či chcete-li sociální rodičovství je stejně kvalitní jako rodičovství biologické. Přijme-li náhradní rodič identitu adoptivního rodiče nebo pěstouna, nebude mít jeho přijaté dítě mnoho problémů s přijetím vlastní identity osvojeného či přijatého dítěte.

U většiny rodičů existuje psychologické i biologické rodičovství společně. Jsou však případy, kdy rodiče přivedou na svět dítě, o které se nestarají, zanedbávají, týrají či ho

dokonce zabijí. Tito lidé jsou pouze biologickými. Na druhé straně jsou lidé, kteří přijímají cizí dítě za své, tehdy hovoříme o psychologickém rodičovství. Z pohledu dětí je rodič ten, který se k němu chová mateřsky a otcovsky, poskytují mu oporu, jistotu, bezpečí a uspokojují jeho psychické potřeby.

Psychologická podstata rodičovství tkví ve vnitřním a bezpodmínečném přijetí dítěte, o kterém rozhodují rodičovské postoje. Ty jsou formovány předchozím životem člověka. Jeho zkušenostmi přinášející si z vlastní rodiny.

Psychologické rodičovství má významný vliv na vývoj dítěte. Rodiče ujímající se opuštěných dětí jsou svými dětmi považovány za pravé rodiče. Náhradní rodičovství je tedy rodičovství pravé a v případech, kdy biologičtí rodiče ve výchově a péči o dítě selhali, je daleko lepší než rodičovství biologické.

Zvláště důležité je vědomí hodnoty psychologického rodičovství pro pěstouny. Pokud se „jejich“ dítě stýká s biologickými rodiči, mohou pociťovat ohrožení svého rodičovství. Tento strach a obavy jsou zcela zbytečné. Jak jsme si řekli, psychologické rodičovství je povýšeno nad pouhé biologické zplození dítěte.

2.3.4 *Traumatické události a jejich vliv na dítě*

Prožitá traumata v dětském věku a dospívání závažně ovlivňují následný život a jejich negativní dopady se projevují v bio-psycho sociálních rovině osobnosti člověka. Dlouho se předpokládalo, že vzhledem k postupnému rozvoji myšlení a formování osobnosti mají děti pouze přechodné reakce na prožitá trauma a snadněji se přes negativní a zraňující události přenesou a na tyto negativní a bolestné zkušenosti zapomenou. S rozvojem holistického přístupu se postupně začala objevovat skutečnost, že prožitá trauma ovlivňuje osobnost dítěte a negativní zkušenost se neztratí, nýbrž pouze potlačí. Řadu podnětů k tomuto tématu přinesly práce týkající se zkoumání syndromu týraného dítěte, sexuálního zneužívání dětí, traumatizace dětí ve válce, traumatizace v důsledku přírodních katastrof, traumatizace v důsledku ztráty blízké osoby.

Z psychologického hlediska je traumatická zkušenost taková, v níž dítě nebo adolescent prožívá takovou situaci, je svědkem takové situace, nebo je konfrontován s takovou situací, která představuje přítomnou nebo hrozící smrt, vážné zranění nebo ohrožení fyzické integrity své nebo druhých. Reakcí je strach, pocit bezmoci a hrůza, ale i další pocity, jako je vztek, stud nebo vina.

Trauma může mít fyzický nebo psychický charakter a také často můžeme vidět

spolupůsobení fyzických a psychických aspektů traumatizace. Z psychologického hlediska rozlišila u dětí dva typy traumatu. Prvním typem traumatu je náhlá, nepředpokládaná traumatizující událost, druhým typem je chronicky se opakující traumatická zkušenost, u níž dítě může předpokládat její opakování a které se nemůže vyhnout. Může se stát, že se tyto typy traumatu prolínají, může dojít i k následné traumatizaci.

Traumatické situace v dětství mohou být následující:

1. Týrání, zneužívání, znásilnění
2. Dítě je svědkem násilí v interpersonálních vztazích
3. Šikana, kyberšikana
4. Automobilová neštěstí
5. Přírodní katastrofy
6. Podmínky války
7. Napadení zvířetem
8. Invazivní medicínské výkony

2.3.4.1 Posttraumatická stresová porucha

Výskyt posttraumatické stresové poruchy u dětí, které prošly traumatickou zkušeností, odborná literatura uvádí mezi 30 – 60%. Dalším důležitým údajem pro dokreslení situace je údaj o incidenci traumatu v dětství a adolescenci. Statistika uvádí, že nejméně jedno trauma utrpí kolem 15 – 43% dívek a 14 - 43 % chlapců a posttraumatická stresová porucha se vyvine u 3 - 15 % dívek a 1 - 6 % chlapců. Tyto údaje uvádí US National Center for PTSD, 2014.

Závažnost traumatu zvyšuje riziko rozvoje posttraumatické stresové poruchy, roli hrají i další rizikové tzv. protektivní faktory.

Mezi základní znaky posttraumatické stresové poruchy patří:

- Vystavení traumatizující zkušenosti
- Vtíravé symptomy asociované s traumatickou událostí
- Přetrvávající vyhýbání se podnětům asociovaným s traumatickou událostí
- Negativní změny v kognici a emocích
- Změny hranice vzrušivosti a reaktivity
- Mohou být přítomny disociativní symptomy

Z výše uvedeného by se dalo usuzovat, že diagnostika posttraumatické stresové poruchy není nijak obtížná. To by byl však mylný předpoklad. Diagnostiku posttraumatické stresové poruchy ovlivňují okolnosti jako vývojová kritéria v kognitivní, emoční i vztahové oblasti, problémy dítěte ve verbalizaci vnitřních stavů, tendence k přehrávání potíží behaviorálním způsobem, intervence a zájmy rodičů, kteří o obtížích dítěte referují ale i kontext výpovědi (např. forenzní, odškodnění, újmy, apod.).

Důležité je v rámci diagnostiky, ale i projevů, mít na paměti, že vtíravé vzpomínky na traumatizující událost se nemusí navenek nutně jevit jako stresující, mohou být vyjadřovány behaviorálně, např. opakováním při hře. Dále se mohou být děsivé sny i bez rozpoznatelného obsahu. Mezi další klinické projevy patří agresivní nebo opoziční chování, regrese ve vývojových dovednostech (toaletní chování, řeč), výskyt nová separační úzkost, nově objevený strach, který nemusí být spojen s traumatickou událostí (strach ze tmy, dítě nechce jít samo na záchod) a rozšířené vyhýbavé chování (dítě odmítá jít do školy apod.)

2.3.4.2 *Charakteristika traumatizace a predikce závažnosti následků*

Traumatizace je ovlivněna povahou traumatické paměti. Objevuje se senzorická (vizualizovaná) kvalita vzpomínek a dále pak jejich intruze do vědomí dítěte. Dále se vyskytují sny s děsivými obsahy, které nemusí přímo souviset s prožitým traumatem. Také může nastat stav, kdy si dítě nevzpomíná na traumatizující události, vytěsňuje je a rozvine se amnézie na traumatické zážitky. Traumatická událost dále ovlivňuje neverbální paměť, odehrávání traumatických vzpomínek, paměť těla, transgenerační paměť.

Důležité pro zhodnocení rozvoje a následků posttraumatické stresové poruchy jsou i rizikové faktory predikující dopad prožitého traumatu na dítě. Mezi tyto faktory řadíme období předcházející traumatizaci, přítomnost předcházející psychopatologie u dítěte (např. úzkostné poruchy), psychopatologie na straně rodičů, dále pak závažnost traumatu, interpersonální násilí, disociační symptomy a v neposlední řadě i nepříznivé životní události, nedostatek sociální podpory.

2.3.4.3 *Traumatická zkušenost a dopad na dítě*

Můžeme obecně říci, že při umístění dítěte mimo rodinu dochází k traumatizaci dítěte opakovaně. První traumatizace je způsobena z důvodu, který vede k tomu, že dítě nemůže setrvat ve své původní rodině, podruhé umístění do nového neznámého

prostředí. Jak bylo popsáno výše prožité trauma může mít za následek rozvoj posttraumatické stresové poruchy. Dítě pak prožívá trauma stále znovu.

- U dítěte se objevují neadekvátní reakce na vnitřní i vnější podmínky. Základem těchto reakcí je podobnost podmětů s prožitým traumatem. Spojitost nemusí být zjevná a ani dítě ji nemusí na vědomé úrovni chápat.
- Dítě vytěsňuje vzpomínky – vytěsňování je obranný mechanismus lidské psyché, který umožňuje „přežít“ v daném momentě, ovšem traumatické vzpomínky jsou uloženy hluboko v podvědomí. Tyto vzpomínky se mohou na povrch projektovat jako noční můry, u malých dětí se tyto vzpomínky nebo jejich útržky objevují ve hře.
- Někdy se mohou, zvláště u malých dětí vzpomínky vynořit s takovou intenzitou, že dítě je prožívá reálně a opakovaně.

2.4 *Gamifikace a sociální práce*

Dle definice je gamifikace využívání herních principů v mimo-herním kontextu, kterým může být cokoliv – škola, fitness klub či konference. Gamifikace není pouze využití hry jakožto metody – nejedná se pouze o to, nechat žáky či klienty hrát hry. Gamifikace se snaží vytáhnout z různých typů her ty nejužitečnější (psychologické) mechanismy a použít je pro motivaci a zaujetí klientů. Ostatně není náhodou, že designéři počítačových her ví o tom, jak motivovat současné teenagery mnohem více než kterýkoliv učitel. Gamifikace tak může do vzdělávání přinést snahu pochopit, co konkrétně žáka na hrách (počítačových i těch „offline“) opravdu baví a motivuje a využít to ve prospěch učebního procesu.

Gamifikace by měla být především podpůrným a motivačním aspektem. Oproti běžným hrám by gamifikace neměla umožňovat prohru dítěte, ale měla by ho podporovat a vést procesem, který je dopředu více či méně strukturovaný, a tudíž srozumitelný. Cílem gamifikace je podpořit vnitřní motivaci dítěte tím, že mu činí cestu určitým tématem srozumitelnou.

3. Cílová skupina

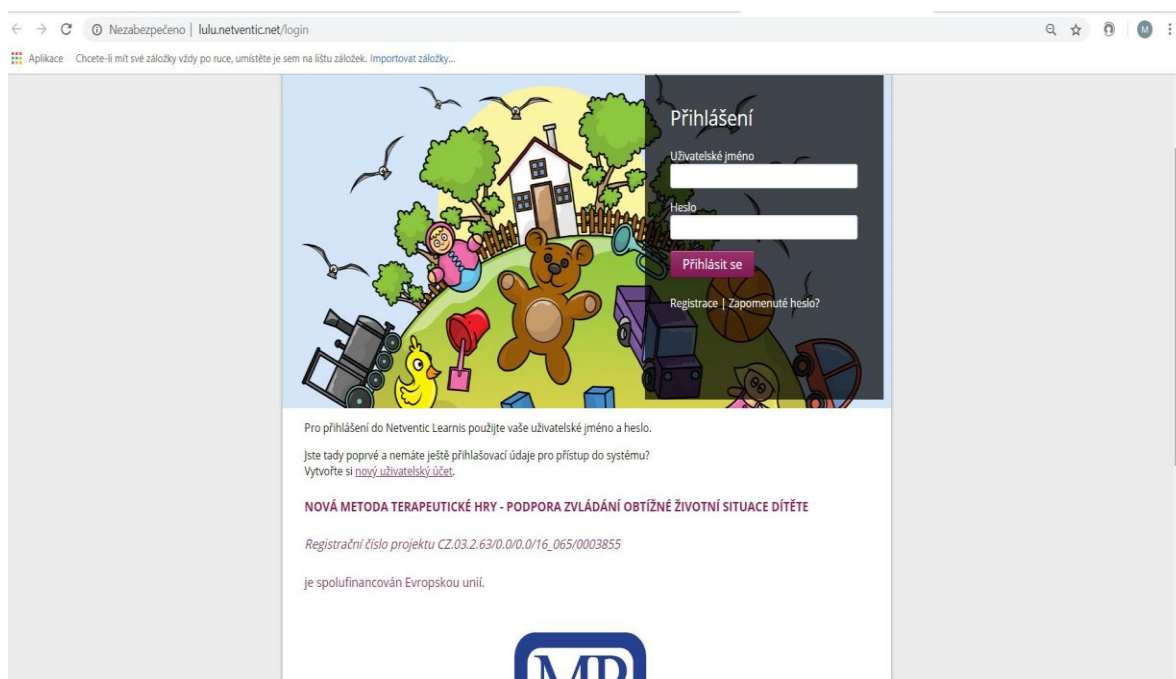
Metodika Nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte byla vyvinuta pro děti ve věku 3-16 let, které jsou umístěné mimo svou rodinu, především pak do náhradní rodinné péče, ovšem lze ji využít i pro děti v ústavní výchově. Většina metod pracujících se vzpomínkami dítěte či mapujících předchozí život dítěte se doporučuje po delším časovém úseku po umístění dítěte do nového prostředí – rodiny. Nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte lze použít naopak v době, kdy dítě prožívá období změny například odebrání z rodiny, přechod z PPD, přechod z ústavní výchovy do NRP či obráceně, návrat do biologické rodiny apod..

Metoda má za úkol vhodnou formou informovat dítě o změnách, které prožije či prožívá, tak aby mělo dostatečné informace přiměřené věku. K tomuto je použito terapeutického příběhu formou komiksu, kdy dítě má možnost identifikace s hlavními hrdiny, ovšem vůči informacím, které nejsou pozitivní má možnost odstupu. Dalším aspektem je i částečná autonomie dítěte, spočívající v možnosti samo se pohybovat v mantinelech terapeutické hry, kdy dítě si samo reguluje možnosti informací jak o své minulosti, kdy je aktivně zapojeno do jejího mapování, tak seznámení se s informacemi o systému NRP a ústavní výchovy či oddychových aktivit.

4. Práce s počítačovým programem terapeutické hry

Program terapeutické hry spravuje koordinátor, který připraví konkrétnímu dítěti jeho profil, k tomu bude potřebovat jméno a příjmení dítěte a jeho email. Každý uživatel – dítě dostane své přihlašovací údaje (jméno a heslo). Princip je obdobný jako u osobního e-mailu. Uživatel se přihlásí obdobně jako se přihlašuje do emailu (obrázek č.1) na webových stránkách <http://lulu.netventic.net/login>. Uživateli jsou k dispozici i diskuze, kde může pokládat otázky.

Koordinátor na kartě konkrétního dítěte vidí, jaké časové úseky, v jaké části terapeutické hry dítě strávilo a jak si vedlo v kvízu. Pokud je třeba může uživatel vyplněnou knihu života poslat koordinátorovi přes stránku minulost – zadání a koordinátor knihu vytiskne a sešije kroužkovou vazbou.

Obrázek 1. úvodní obrazovka s přihlášením do terapeutické hry

Po přihlášení se objeví na obrazovce tři základní pilíře terapeutické hry a začne se odvíjet příběh, kdy průvodcem dítěte je námořník Lulu. Program samotný dítě ovládá intuitivně a vede dítě, nicméně je důležité mít na mysli, že právě dítě je cílový uživatel služby a proto si dítě samo určuje směr i rychlost cesty. Základními pilíři jsou ostrovy přítomnost, minulost a budoucnost.

Ostrovy

Kvízy

Diskuzní fórum

Oddychové aktivity

Moje ostrovy

Minulost

100%

Přítomnost

100%

Budoucnost

100%

Obrázek č. 2 tři pilíře terapeutické hry

Obrázovka (obrázek č.2) dává možnost výběru, je jakýmsi rozcestníkem. V horní liště je na výběr možnost kvízů, diskusního fóra, které umožňuje dítěti spojit se s průvodcem hry. Ten je dítěti nápomocen nejen k technické pomoci, ale též s ním dítě může probrat své aktuální pocity a potřeby. Důležitý je i fakt jakési anonymity. Dítě se s průvodcem hry setká i osobně viz. Kapitola harmonogram práce s dětským klientem a rodinou, ale virtuální prostředí dává iluzi anonymity, která dítě zbavuje zábran a ostychu. Stejný princip, který se v negativním světle objevuje jako riziko kyberšikany jsme využili pozitivně.

- Minulost

← Minulost

100%

Album

Vaše vlastní ALBUM si stáhněte tady: [ALBUM.docx \(2MB\)](#)

Po vyplnění ALBUM nahrajte zpět pomocí funkce "Nahrát soubor" níže. Budete ho mít u nás pravidelně zálohované, abyste o něj v budoucnu nepřišli :-)

Zadání

Album

Platnost od – do –

Zde si vložte svoje vyplněné Album.

Nahrát soubor: Soubor nevybrán

Povolené typy souborů: **doc, docx, pdf**. Maximální velikost nahrávaného souboru je **10 MB**.

Toto je závěrečná část ostrova Minulost.

Obrázek č.3 – Minulost

Tato část dává prostor pro spolupráci. Základ tvoří editovatelný dokument pdf., který může dítě vyplňovat samo, nebo s náhradním rodičem, vychovatelem či sociálním pracovníkem. Po vytištění lze svázat do knihy.

V rámci editovatelného dokumentu fungují hypertextové odkazy. To znamená, že dítě napíše své jméno a přes hypertextový odkaz je přesměrováno na stránku s významem a četností výskytů jmen, stejný princip je u datumu narození, kde dochází k přesměrování na popis astrálních znamení zvěrokruhu, či místa narození, kdy se otevře odkaz na mapy. Dítě si tak může díky satelitním fotografiím prohlédnout místo, kde se narodilo a žilo.

Dále je možnost vkládat fotografie, ale i kopii rodného listu. Často se setkáváme, že dětem v NRP je měněno, třeba i na jejich žádost, příjmení a někdy i jméno. Víme však, že právě jméno je důležitý faktor při budování identity.

Obrázek č. 4 editovatelný dokument

- Přítomnost – terapeutický příběh

Jak jsme již uvedli výše, terapeutický příběh dává možnost dítěti se ztotožnit se situací, ale zároveň si držet odstup a nadhled. Příběh pomáhá řešit vnitřní konflikty na nevědomé úrovni a nenásilně sděluje informace, které dítě snadněji pochopí a zpracuje, aniž by to v něm vyvolávalo negativní pocity. Tato kapitola se věnuje vymezení rolí, druhů NRP.

Na rozbouřeném moři plují v malé chatrné lod'ce dvě děti, chlapec a děvče. Chlapec sedí na zádi a snaží se kormidlovat lod'ku, zatím co děvčátko pevně svírá v rukáči provaz držící plachtu. Vlasy mají rozcuchané větrem a jejich oblečení je ošoupané. Najednou přijde velká vlna a lod'ku převrátí.

Orázek č.5 – ukázka terapeutického příběhu

- Budoucnost

V této části průvodce Lulu dětem vysvětluje také prostřednictvím terapeutického příběhu pojmy jako pěstounská péče, adopce, návrat do biologické rodiny či ústavní výchovu. Jedná se o jakýsi rozcestník nicméně, ze zkušeností doporučujeme nechat všechny varianty otevřené, tak aby dítě získalo komplexní orientaci v problematice. Mějme na paměti, že i když se pro dítě snaží celý systém péče o dítě zajistit trvalé a stabilní prostředí, ne vždy se to podaří a ohrožené dítě změní několikrát prostředí.

Ostrovy
 Kvízy
 Diskuzní fórum
 Oddychové aktivity

Budoucnost

100%

Tento kurz jste dokončili.

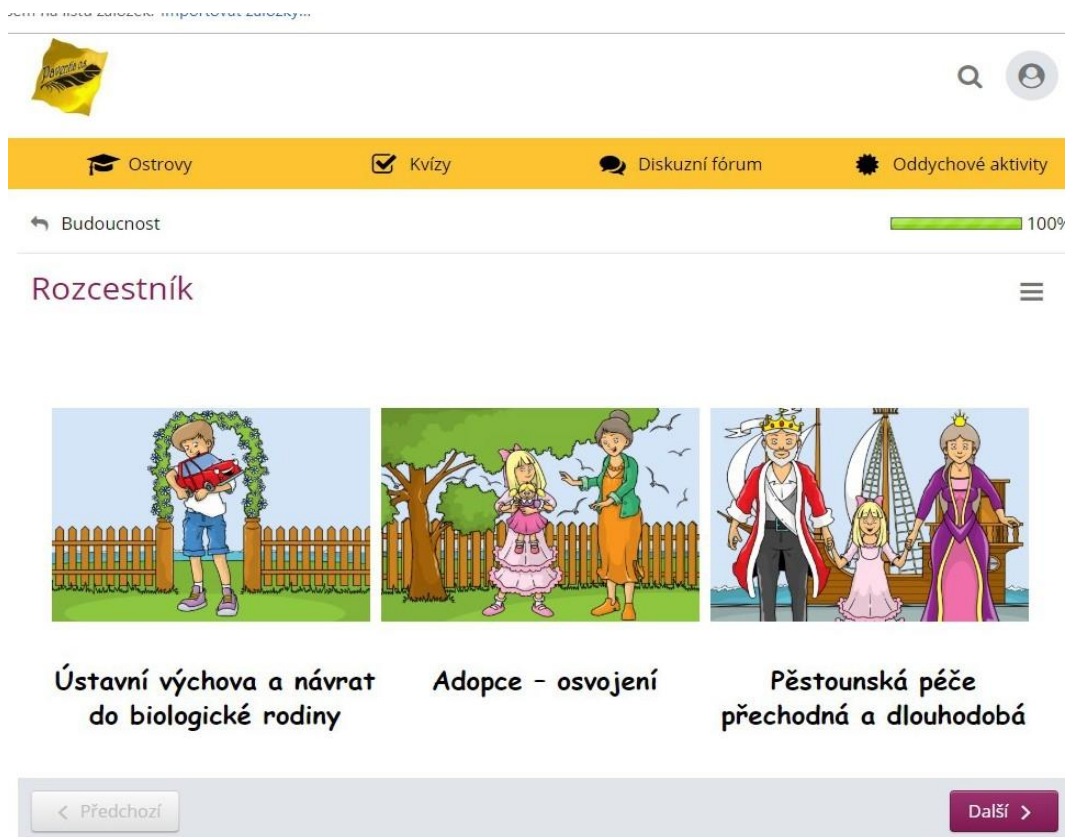
Zobrazit navštívený ostrov

Obsah kurzu

Lulu vypráví o:

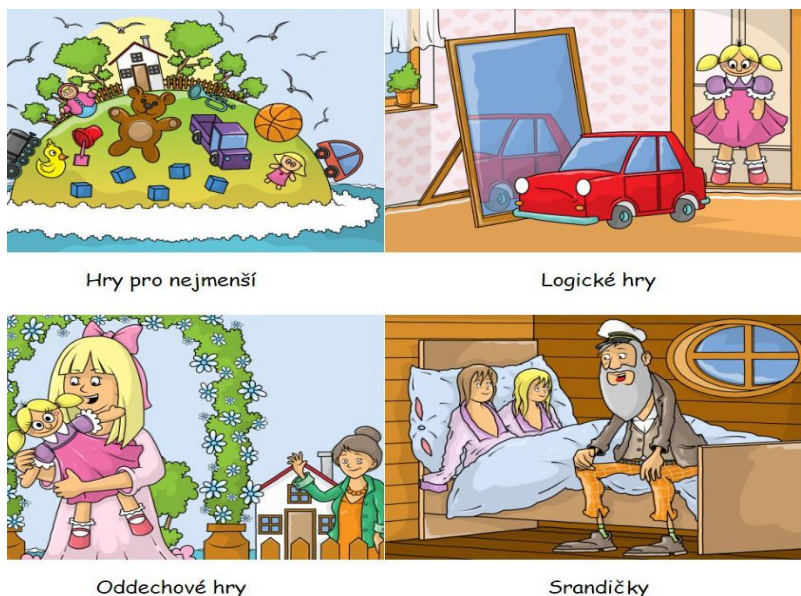
- Ústavní výchově a návratu do biologické rodiny
- Adopci a osvojení
- Pěstounské péči přechodné a dlouhodobé

Obrázek č.6 Ostrov budoucnost

Obrázek č.7 rozcestník

Jak jsme již uvedli, metoda terapeutické hry v sobě pojí terapeutický příběh a gamifikaci. Dítě po celou dobu má možnost tzv. Oddychových aktivit. Ty se skládají především z platform zaměřující se na rozvoj kognitivních funkcí, soustředění a nenásilnou výchovu k zdravému životnímu stylu.

Obrázek č.7 prvky gamifikace

5. Kapitola harmonogram práce s dětským klientem a rodinou

Před začátkem práce se samotným programem terapeutické hry je důležitá práce s rodinou. Musíme podat informace a důležitá je i motivovat, jak dítě, tak jeho pečující osoby, ať se jedná o pěstouny, osvojitele či vychovatele pro využití metody Terapeutické hry. Uvedený harmonogram je pouze doporučení. Vždy je důležité přizpůsobit se potřebám, tempu a dynamice rodiny.

5.1. *Informační schůzka s pečující osobou či osobami*

Cílem tohoto setkání je poskytnout informace Nové metodě terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte, definování rolí jednotlivých účastníků a domluvení spolupráce s klíčovým sociálním pracovníkem, který s dítětem pracuje a průvodcem hrou. Dále je důležité s pečujícími osobami projít a řádně vysvětlit dokumenty nutné k realizaci služby (smlouva o poskytnutí služby, podepsaní GPDR viz. *příloha 1 a 2*) a domluvit termín dalšího sezení s dítětem.

5.2. *informační a motivační schůzka s dítětem*

V rámci této schůzky dítěti přiměřeně jeho věku vysvětlujeme principy Nové metody terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte, stejně jako u pečujících osob, definujeme role. Dále je důležité zjistit postoj dítěte k možnosti využití hry a motivujeme dítě ke spolupráci. Pokud dítě bude chtít seznámit se s programem, umožníme mu náhled prostřednictvím prezentace jednotlivých částí hry, která je přiložená na CD.

5.3. *Další postup*

Pokud se rodina rozhodne pro využití terapeutické hry, je potřeba kontaktovat koordinátora, který připraví dítěti jeho profil, k tomu bude potřebovat jméno a příjmení dítěte a jeho email. Poté se uživatel přihlásí obdobně jako se přihlašuje do emailu, na webových stránkách <http://lulu.netventic.net/login>.

Po tom, co dítě projde celou terapeutickou hrou, je vytištěna autentická kniha života (viz. kapitola 4, odstavec minulost). Poté je profil dítěte smazán a veškeré osobní údaje, kromě karty klienta jsou skartovány. Kartu klienta doporučujeme archivovat.

6. Jaké změny využití metody přinese?

Hra je jednou ze základních prostředků získávání informací pro dítě, a hlavně jejich upevňování. Tím, že jsme skloubili hru a příběhy, které jsou dítěti zprostředkovány pro něj atraktivní formou (PC, tablet, chytrý telefon), jsme využili pro děti přirozeného a bezpečného kanálu pro přenos informací. Terapeutická hra je v pozici zprostředkovatele informací, spolupráce a zábavy rozvíjející kognitivní funkce dítěte, přičemž dítě má pocit kontroly v rámci výkonu SPOD, což saturuje potřebu bezpečí, spolupráce zase potřeby někam patřit a blízkosti.

Terapeutická hra pomáhá systematickému budování identity dítěte v NRP.

7. Seznam použité literatury

- Erikson, E.H. (1991) : Identität und Lebenszyklus. Frankfurt : Suhrkamp.
- Fischer-Rosenthal (1997) : Potíže s identitou. Praha: Biograf : 12. 1-18.
- Foucault, M. (2000): Dohlížet a trestat. Praha: Dauphin.
- Gellner, A. (1993) : Národy a nacionalismus. Praha: Hřibál.
- Giddens, A. (1996) : Modernity and Self Identity : Self and Society in the Late Modern Age. Cambridge : Polity Press.
- Giddens, A. (2003): Důsledky modernity. II. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství (Slon).
- Goffman, E. (1959) : The Presentation of Self in Everyday Life. Garden City.
- Goffman, E. (1961): Encounters: Two Studies in the Sociology of Interaction. Indianapolis.
- Chomátová, K., Chomátová, H. (2006). Duševní hygiena. Psychologie zdraví. Praha: Česká zemědělská univerzita
- Křivohlavý, J. (2001). Psychologie zdraví. Praha: Portál
- Nakonečný, M. (1997). Encyklopedie obecné psychologie. Praha: Academia
- Švancara, J. (2003). Emoce, motivace, volní procesy. Studijní příručka k předmětu Obecná psychologie II (prožívání, jednání). Brno: Psychologický ústav FFMU v Brně
- Vránová, A. Identita dětí v náhradní rodinné péči. <https://slideplayer.cz/slide/2682020/> [online 4.2.2019]

8. Přílohy

Příloha č. 1 - dohoda o realizaci služby Nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte

Příloha č.2 – Souhlas s uchováváním soukromých údajů - GPDR

Příloha č. 1

Dohoda o realizaci služby Nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání
obtížné životní situace dítěte

Poskytovatel:

Zastoupený.....

(dále jen „Poskytovatel“)

Uživatelé:

Uživatel 1.:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

(dále jen „Uživatel 1.“)

Uživatel 2.:

Jméno a příjmení:

Datum narození:

Bydliště:

(dále jen „Uživatel 2.“)

Poskytovatel a Uživatel/Uživatelé uzavřeli dne Dohodu o realizaci
služby Nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte.

Rozsah poskytování služby

- Komplexní řešení dle Metodiky nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte.
- Příprava personifikovaného profilu a poskytování podpůrných služeb průvodce hrou
- Grafické zpracování výsledné knihy života včetně svázání do kroužkové či termo vazby.
- Průběžné konzultace se sociálním pracovníkem a průvodcem hrou

Identifikace klíčového pracovníka

Klíčovým pracovníkem je

Jedná se o pracovníka určeného vedením, který provádí především tyto činnosti:

- Koordinuje a vede veškerou komunikaci mezi uživateli služby navzájem a OSPOD, případně s dalšími institucemi
- Objasňuje a vysvětluje pravidla služby jednotlivým smluvním stranám zajišťuje individuální podmínky služby a případné změny v poskytování služby
- Je přítomen na setkáních s dítětem i pečujícími osobami.
- Poskytuje podporu uživatelům

Práva a povinnosti uživatele a poskytovatele, pravidla služby

- Uživatel je povinen spolupracovat s poskytovatelem při naplňování dohodnuté osobní zakázky
- Poskytovatel je oprávněn zpracovávat osobní a citlivé údaje o uživateli a další informace potřebných pro službu
- Poskytovatel průběžně informuje všechny smluvní strany, které budou zapojeny do služby

Výpovědní důvody a výpovědní lhůty

- Uživatel může kdykoliv smlouvu o poskytování služby písemně nebo ústně vypovědět. Je však nutné uvést důvody klíčovému pracovníkovi s ohledem na potřeby dítěte.
- Poskytovatel může Dohodu vypovědět, pokud uživatel tuto Dohodu opakovaně závažným způsobem porušuje nebo služba nemůže být poskytována jako celek z jiných závažných důvodů (zánik poskytovatele, porucha platformy programu, apod.)
- Dohoda končí okamžikem doručení písemné výpovědi, případně ústním oznámením výpovědi s odůvodněním ostatním smluvním stranám.
- Ukončení písemnou dohodou
- Poskytovatel i uživatel/uživatelé mohou Dohodu ukončit vzájemnou dohodou.

Osobní zakázka

.....

.....

.....

Závěrečná ustanovení

- Tato Dohoda se vyhotovuje ve dvou nebo více stejnopisech, podle toho, kolik je uživatelů služby, z nichž každý má platnost originálu a po jejím podpisu obdrží každá ze smluvních stran po jednom vyhotovení.
- Jednotlivé části této Dohody mohou být změněny nebo doplněny číslovaným písemným Dodatkem Dohody.
- Tato Dohoda nabývá platnosti a účinnosti pozdějším dnem podpisu některé ze stran Dohody.
- Smluvní strany prohlašují, že byly s Dohodou řádně seznámeny, jeho obsahu rozumí a souhlasí s ním. Na důkaz toho vědomě, vážně a svobodně připojují svůj podpis.

Poskytovatel:

Vdne
Podpis

Uživatel:

Vdne
Podpis

Vdne
Podpis

Příloha č. 2

Souhlas se zpracováním a uchováním osobních údajů - GDPR

Já, níže podepsaný/á

Jméno a příjmení

.....

Narozen/á

.....

Bytem

.....

(dále jen „**Subjekt údajů**“)

uděluji tímto společnosti **Paventia z.s.**, se sídlem Kaplická 252, 381 01 Český Krumlov, IČO: 01350048, Spisová značka: L 6000 vedená u Krajského soudu v Českých Budějovicích, den zápisu: 1. ledna 2014, emailový kontakt: info@paventia.cz (dále jen „**Správce**“), souhlas se zpracováním mých osobních údajů, a to za níže uvedených podmínek:

1. Osobní údaje, které budou zpracovány:

- jméno a příjmení,
- poštovní adresa,
- emailová adresa,
- telefonický kontakt.

2. Účelem zpracování osobních údajů je:

Poskytování a realizace služby Nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte

3. Doba zpracování osobních údajů je:

Jeden rok od udělení souhlasu. Po dobu trvání dohody o realizaci služby Nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte a následně ještě jeden rok od jejího ukončení.

4. Osobní údaje nemohou být poskytnuty následujícím třetím osobám:

Subjekt údajů prohlašuje, že byl Správcem řádně poučen o zpracování a ochraně osobních údajů*, že výše uvedené osobní údaje jsou přesné a pravdivé a jsou Správci poskytovány dobrovolně.

V dne

.....

podpis Subjektu údajů

***Poučení Subjektu údajů**

Správce tímto v souladu s ustanovením čl. 13 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 ze dne 27. dubna 2016, obecného nařízení o ochraně osobních údajů (dále jen „**Nařízení**“), informuje, že:

- osobní údaje Subjektu údajů budou zpracovány na základě jeho svobodného souhlasu, a to za výše uvedených podmínek,
- důvodem poskytnutí osobních údajů Subjektu údajů je zájem o realizaci služby

realizace služby Nová metoda terapeutické hry – podpora zvládání obtížné životní situace dítěte, což by bez poskytnutí těchto údajů nebylo možné,

- při zpracování osobních údajů Subjektu údajů nebude docházet k automatizovanému rozhodování ani k profilování
- Správce nejmenoval pověřence pro ochranu osobních údajů, nepověřil zpracováním osobních údajů žádného zpracovatele ani neurčil zástupce pro plnění povinností ve smyslu Nařízení,
- Správce nemá v úmyslu předat osobní údaje Subjektu údajů do třetí země, mezinárodní organizaci nebo jiným, než výše uvedeným třetím osobám,
- *Subjekt údajů má právo kdykoliv odvolat svůj souhlas se zpracováním osobních údajů, právo požadovat od Správce přístup ke svým osobním údajům, jejich opravu nebo výmaz, popřípadě omezení zpracování, a vznést námitku proti zpracování, má právo na přenositelnost těchto údajů k jinému správci, jakož i právo podat stížnost u Úřadu pro ochranu osobních údajů, má-li za to, že Správce při zpracování osobních údajů postupuje v rozporu s Nařízením.*